

ARTICULUS IV. — Polygamia simultanea in lege evangelica omnino est abolita, adeo ut christiani Matrimonii proprietates prima ac inviolabilis sit unitas.

Viam Calvinistis oppositam iniverunt Lutherani circa polygamiam. Dum enim illi, Calvino duce, polygamiam iuri presse naturali atque divino contrariam pronunciarunt, adeo ut reos violati utriusque iuris veteres patriarchas inclamaverint, isti, Luthero magistro, eandem polygamiam sub lege ipsa evangelica permissam quandoque licitamque adstruxerint. Cunctanter quidem ab initio latenterque, ne rei novitate nondum satis praeparatos christianorum animos offenderent, ut patet ex ratione, qua sese gesserunt in facultate danda secundarum nuptiarum Landgravio Hassiae; deinde vero pedetentim magis ac magis eiusmodi doctrina dilatata est ac disseminata, ita ut Lutheri apologiam conficere in memorato Philippi facto eius discipuli susceperint (128). Quod si in praxim eiusmodi doctrina non deducitur ideo est, quod vehementer obstet conscientia christiana, nec mores europaei illam ferant.

Verum quod Lutherani vix pertentant, nunc quovis pudore abiecto Mormonitarum secta aperte profitetur, palamque consecratur. Nova haec secta, quae originem habet a quodam Iosepho Smith in provinciis foederatis Americae septentrionalis an. 1830. disseminari coepit (129) sub nomine

(128) Inter quos eminent Seckendorffius lib. III. *Lutheranismi*; p. 277. seqq. Cotta in editione *Locorum theolog.* I. Gerhards tom. XV. Tubing. 1776. pag. 194. Alex. Müller *Encyclopedisches Handbuch des Kirchenrechts* seu *Manuale encyclopedicum ecclesiast.* Erfurt 1829. pag. 112. Monumenta porro hac de re iuris publici fecere Ernestus, princeps ex Philippi posteris, Carol. Ludovicus, comes Palatinus, praeter Bossuetum sub finem lib. VI. *Hist. des variations*, Oudin *Hist. de la vie de Luther.* ed. V. Paris 1843. tom. III ch. XXI. *Bigamie du Landgrave de Hesse*, pag. 445 seqq. aliique passim.

(129) Haec secta brevi magnum incrementum accepit, prout refert ipsemet Smith in epistola data ad Daniele Rupp. Cf. Opus *An original history of the religious denominations at present existing in the United States.* Philadelphia 1844. pag. 404 seq.

sanctorum novissimorum dierum. Isti vero *novissimi sancti* ex prophetae seu praesidis sui venia tres, quatuor, aut plures ducunt uxores, repudiant aut immutant, prout ipsis libuerit. Hac de causa difficultatem maximam experiuntur in secta propaganda penes gubernia, quae eiusmodi scandalum tolerare nolunt.

Epistola de qua loquimur sic incipit: « Ecclesia Iesu Christi sanctorum » novissimorum dierum, fundata fuit ex directa revelatione, sicut semper » fuit vera Dei Ecclesia secundum Scripturas (Amos III. et Act. I.) Ex Dei » voluntate ac beneficio, Ego hactenus fui in eius manibus instrumentum ad » promovendam causam Sion. Itaque incipiam a vitae meae narratione. »

Narrat porro se credidisse et sperasse in verbo Dei, si quis indiget sapientia postulet a Deo (Iac. I.), adeoque quum videret tot in religione dissensiones, se ad orationem contulisse, ut immediate a Deo doceretur; tum die 21. Septembris an. D. 1825. visionem Angeli habuisse, qui nunciavit tempus adesse, ut testamentum Dei cum Israel completeretur, secundum Messiae adventum prope esse, iamque Evangelium in sua plenitudine nationibus praedicatum esse, ut populus ad regnum millenarium praepararetur. Narrat post multas angelorum visiones revelationesque de novissimis diebus, ab Angelo habuisse aureum prophetarum librum characteribus Aegyptiis exaratum, qui per plura secula in tellure delituerat, quem ipse perlegit ope pellucidorum lapidum, quos ab Angelo accepit, quosque Hebraei *Urim et Thumim* vocaverant, quemque ex Dei virtute Anglice vertit. In eo libro narratur colonos in Americam primo exturri Babelica, dein ex Hierusalem venisse, potissimum Israelitas ex stirpe Iosephi. Christum post resurrectionem suam ibi, nempe in America, apparuisse, ac religionem non secus ac in nostra continenti regione fundasse, apostolos, prophetas doctoresque statuisse; populos dein a religione defecisse, ac ultimum prophetam Mormonem divinitus librum scripsisse, qui novissimis diebus e telluris sinu effodi debebat, ac Bibliis addi tanquam eorum complementum.

Post haec somnia, novae Ecclesiae propheta Iosephus Smith narrat die 6. April. 1830. Ecclesiam, ut ait, Iesu Christi sanctorum novissimorum dierum fundatam fuisse in urbe Manchester in statu Neo-Eboracensi, per prophetiam et revelationem et impositionem manuum ministros creatos fuisse, novumque Evangelium fuisse praedicatum, atque Ecclesias pluribus in Statibus Americae institutas fuisse, potissimum in Statu, qui dicitur *Missouri*: Quum vero *Sancti*, qui mirum in modum excreverant, inde fuerint per vim expulsi, ad statum qui *Illinois* dicitur, se receperunt, ubi urbem aedificaverunt quam *Nauvoo* appellarunt, quae cito numeravit quindecim millia incolarum ad novam hanc Sion ex variis Americae Statibus, nec non ex Anglia, Scotia et Hibernia aliisque locis accitorum ad novi evangelii praedicationem.

Hactenus Iosephus Smith in citata epistola. Nonnulla praeterea paulo in-

Iam ut ad rem accedamus, praeter polygamiam formalem simultaneam vi cuius uno eodemque tempore vir unus plures simul uxores retinet, altera distinguenda est, cum secunda ducitur uxor priori adhuc vivente, sed per divortium repudiata, aut coniugio quavis de causa dissoluto.

Iam vero prior polygamia, si excipias, ut diximus, Mormonitas, nullibi apud protestantes obtinet: at posterior penes eosdem communis est, immo etiam apud illos catholicos populos, in quibus viget lex de matrimonio civili, ut in primo libro ostendimus. Nam eadem ratione, qua civilis codex sancit matrimonium civile, sancit etiam sub datis conditionibus coniugii dissolutionem, adeoque is, qui priorem coniugem repudiavit, vi eiusdem legis aliam ducere potest, priori adhuc superstite; et hac ratione polygamia simultanea apud ipsos christianos invenitur.

Quum igitur dicimus polygamiam simultaneam in lege evangelica abolitam esse, de utraque polygamiae specie hic recensita disserimus; siquidem non minus posterior quam prior a Christo Domino repudiata est. Quod ut evincamus doctrinam exhibebimus, quae in sacris novi foederis litteris continetur; exhibebimus constantem Ecclesiae sensum, ac demum eiusdem perpetuam praxim, quae nobis germanam divinorum oraculorum intelligentiam suppeditat.

Porro licet Christus Dominus directe Matth. XIX. 3. seqq. indissolubilitatem vinculi coniugalis statuatur per abolitionem libelli repudii, attamen negari nequit unitatem etiam matrimonii statuisse, quatenus coniugium revocavit ad primaevam suam conditionem, scilicet ad monogamiam, quae inter protoparentes

ferius hac de secta innuimus. Interim compertum est primam originem tot tantarumque fraudum ac illusionum, fuisse manuscriptam fabulam (Romanzo) sub initio huius saeculi a ministro protestante ingeniose elaboratam, quae in Iosephi Smith manus devenit, in qua decem tribuum Israel in Americam emigratio, earum vicissitudines, futuri eventus biblico prophetarum stylo describebantur. Cf. Harpers *New monthly Magazine*. New York 1833. vol. VI. *The Mormons* pag. 607.

fuit constituta. Verba Christi sic se habent: « Non legistis, quia » qui fecit hominem ab initio, masculum et foeminam fecit eos? » et dixit: Propter hoc dimittet homo patrem et matrem, et adhaerebit uxori suae, et erunt duo in carne una. Itaque iam non sunt duo, sed una caro. Quod ergo Deus coniunxit, homo non separet. Dicunt illi (pharisaei): Quid ergo Moyses mandavit dare libellum repudii et dimittere? Ait illis; quoniam Moyses ad duritiam cordis vestri permisit vobis dimittere uxores vestras: ab initio autem non fuit sic. Dico autem vobis, quia qui cumque dimiserit uxorem suam, nisi ob fornicationem, et aliam duxerit, moechatur, et qui dimissam duxerit, moechatur. »

Quid sibi velit et quo spectet illa exceptio de fornicatione suo loco expendemus. Interim ex toto contextu patet, Christum ad primaevam institutionem coniugium revocasse, in qua non nisi unus uni coniunctus fuit, et praeterea per posteriora verba constituisse, ut primordialis illa institutio deinceps, nulla interposita excusatione, secus ac in lege Mosaica acciderat, perfecte servaretur, ita ut nullo unquam in casu, ne fornicationis quidem, fas esset viro duas aut plures uxores habere, sive dimissa sive retenta adultera uxore, adeoque quicumque id attentaret, se reum adulterii constitueret.

Quod quidem clarius adhuc ex locis parallelis Marci et Lucae dignoscitur. Nam nulla adiecta conditione Christus Marc. X. 11. absolute pronunciat: « Quicumque dimiserit uxorem suam, et aliam duxerit, adulterium committit super eam, » id est *contra eam* (130); et apud Lucam XVI. 13. « Omnis qui dimittit uxorem suam et alteram ducit, moechatur, et qui dimissam a viro ducit, moechatur. » Si proinde absque piaculo quocumque in casu non licet alteram ducere uxorem, profecto monogamia ita sancita est, ut polygamia in lege christiana omnino sublata haberi debeat.

Christi praeterea sententiam Apostolus tum in Epist. ad Rom. tum in Epist. I. ad Cor. nobis declarat, dum omni exceptione remota infinite pronunciat: « Igitur vivente viro, vo-

(130) Cf. Maldonat. in Matth. XIX.

» cabitur adultera, si fuerit cum alio viro; si autem » mortuus fuerit vir eius, liberata est a lege viri, ut non » sit adultera, si fuerit cum alio viro (131). » Et « Iis autem qui » matrimonio iuncti sunt, praecipio, non ego, sed Dominus, uxorem a viro non discedere; quod si discesserit, manere in nuptam » aut viro suo reconciliari (132). » In priori testimonio cum praemiserit Apostolus ea verba: *Scientibus legem loquor*, patet ipsum alludere ad primigeniam matrimonii institutionem, quam matrimonii tum unitas, tum indissolubilitas constituta est, quamque Christus confirmavit Matth. XIX. 6. dum reiecto libello repudii a Moyse permisso, voluit ut ad pristinam conditionem coniugium revocaretur, ad perfectam scilicet unitatem et ad perpetuam indissolubilitatem. Quo fit, ut sive vir sive mulier nunquam possint alteri coniungi, quacumque demum ex causa contigerit ut invicem separentur; quod si alteri coniungantur, semper debeant rei adulterii censer. Adulterium vero non haberetur, si liceret sive alterum virum, sive alteram ducere uxorem.

Dixi Apostolum hoc in loco alludere ad primaevam matrimonii institutionem a Christo confirmatam; alioquin cum ex lege Mosaica non esset censenda adultera mulier, quae dimissa a marito alteri nubere, falsum esset Apostoli assumptum, quod impium est cogitare, adeoque iure affirmavi Apostolum declarasse Christi sententiam de monogamia in sua lege servanda (133).

In altero autem testimonio cum aperte pronunciet idem Paulus: « *Praecipio non ego sed Dominus* uxorem a viro non discedere; quod si discesserit, manere in nuptam, » evidens est ad legem eum respicere Matth. XIX. Marc. X. et Luc. XVI. a Christo latam de monogamia, vi cuius nunquam fas est alteri nubere in vivis adhuc agente sive marito sive uxore. Nec obstat quod Apostolus solius uxoris mentionem iniiciat, quasi nimirum

(131) Rom. VII. 5.

(132) I. Cor. VII. 10.

(133) Cf. Estium *Comment.* in Epist. ad Rom. ad h. I. item Bernard. a Piconio.

viro liceat quod mulieri prohibetur (134). Nam, ut liquet ex orationis serie, Apostolus in eadem conditione tum viri tum mulieris ius constituit, siquidem commate insequenti constituit, nec virum fidelem debere *dimittere* infidelem mulierem, nec mulierem fidelem *dimittere* virum infidelem, si pars infidelis consenserit pacifice habitare cum parte fidei. Pares itaque fecit Apostolus virum et mulierem quoad dimissionem; adeoque pares fecit quoad conditionem ne iterum nubant, dimissione secuta. Ideo vero de sola muliere, non autem de viro, locutus est Apostolus in cit. textu, quia, ut animadvertit Estius, illud intelligendum ac supplendum reliquit ex superiori membro; praesertim cum id de viro satis fuisset a Christo Domino expressum (135). Haec vero Christi doctrina alte adeo defixa fuit christianorum menti ab ipsis Ecclesiae primordiis, ut nunquam in universa traditione et in Ecclesiae praxi reperiamus ab ea declinatum fuisse, quod tum negative tum positive constat.

Negative quidem, quatenus nullum documentum ecclesiasticum pro contraria doctrina afferri unquam possit, et quamvis Lutherani solliciti maxime fuerint in hoc conquirendo, tamen eo pervenire non potuerunt, ut vel unum invenirent; si quod autem ab ipsis opponitur, ex eiusdem examine patebit aut nullum, aut ita aequivocum esse, ut argumentum ex eo deduci nequeat.

Contra vero positive luculentissimis fulcitur doctrina catholica testimoniis ac documentis, quae omnem vel umbram dubi-

(134) Prout Ambrosiaster, et post ipsum Caietanus et Catharinus voluere, in quo turpiter lapsi sunt; horum expendemus sententiam, cum de indissolubilitate agemus vinculi coniugalis. Caeterum id vel ipsi expositores protestantes immo et rationalistae viderunt. Nam in recensione Koppiana Dav. Iul. Pott vol. V. part. I. Gottingae 1826: in hunc loc. cum Grotio sic adnotat. « Si hoc » Christus viro dixit, cui tantum iuris dederat lex Mosis, quanto magis idem » intelligi debet de foemina, cui lex Mosis nihil tale concesserat? Eadem ergo » tolerantia, quam in exercenda lege Mosis Christus viris praescripserat, multo » iustius erat observanda foeminis, quibus ius a marito discedendi dabat non » lex Mosis, sed Romanae et Graecae leges, illorum populorum ingeniis » aptatae? »

(135) Estius in h. loc. Id ipsum iam notaverat S. Augustinus, lib. I. *De serm. Domini in monte*, capp. 14. et 16. Recolatur nota praecedens.

tationis tollunt. Nempe altas adeo radices monogamia in Ecclesia fixerat ex Christi doctrina, ut non pauci in alteram partem declinare visi sint, ita ut sin minus oppositam, saltem ut minus Christi doctrinae conformem traduxerint ipsam polygamiam successivam. Verum hisce dimissis, quorum germanam mentem postea expendemus, nonnulla speciminis gratia afferemus ex veteribus documentis, quae directe ac propius ad rem nostram conficiendam inserviunt.

Itaque Hermas, vir apostolicus, « Dic, inquit, si vir vel mulier » alicuius decesserit, et nupserit aliquis illorum, numquid peccat? Qui nubuit non peccat, inquit (Angelus); sed si per se » manserit, magnum sibi honorem acquirit (136). » Adeo nempe commendat hic auctor monogamiam, ut superstitem coniugem post alterius obitum vel a successiva polygamia dedoceat.

Theophilus Antiochenus scribit: Apud christianos « temperantia adest, continentia exercetur, *monogamia servatur*, » custoditur castitas (137). »

Clemens Alex. « Sed idem vir et Dominus (Christus) non » amplius concedit polygamiam. Tunc enim (in antiqua lege) *id exigebat Deus*, quando oportebat augeri et multiplicari. Monogamiam autem introducit propter liberorum procreationem et » domus curam gerendam, ad quam data est mulier adiutrix (138). »

Athenagoras ita institutos ait christianos, « Ut quisque vel » qualis natus est, maneat, vel *unicis in nuptiis...* Quicumque » enim dimiserit, inquit (Christus), uxorem suam et aliam » duxerit, moechatur, nec eam dimitti sinens, cuius virginitati » finem quis imposuit, nec aliam insuper duci (139). »

(136) In *Pastore*, lib. II. Mand. IV. n. 4. ed. Cote.

(137) *Ad Autolyicum*, lib. III. n. 13. ed. Galland.

(138) *Strom.* lib. III. ed. Paris. 1644. p. 461. Disp. autem hoc in loco Clemens adversus Tatianum damnantem nuptias ut impuras. Eadem habet p. 437. 459. 464.

(139) In *Legatione pro Christ.* n. 55. ed. Maran.

Tertullianus adhuc catholicus in Apologetico « Christianus, » inquit, uxori suae soli masculus nascitur (140). »

S. Iustinus « Quemadmodum, ait, etiam ii, qui ex lege humana duplex matrimonium ineunt, ita et qui mulierem adspiciunt ad concupiscendum eam, peccatores sunt apud magistrum » nostrum (141). » *Duplicis autem matrimonii seu διγαμίας.* nomine hic S. Martyr significat secundum matrimonium, quod iuxta leges Romanas quispiam, repudiata priori uxore, cum altera iniret, quod christianis vetitum esse affirmat. Sane inter sacrorum eloquiorum oracula, quae praemittit, illud etiam profert ex Marci X. *Et qui ducit repudiatam ab altero viro, moechatur.*

Minucius Felix scribit: « Unius matrimonii vinculo libenter » inhaeremus. Cupiditatem procreandi, aut *unam scimus*, aut » nullam (142). »

Et haec ex primis tribus Ecclesiae seculis; nam quod attinet ad secula posteriora, vulgatissima sunt ac omnium trita manibus testimonia concilii Milevitani, SS. Ambrosii, Hieronymi, Augustini, Innocentii I. qui Christi et Apostoli doctrinae innuntur in praedicanda monogamia. Etenim conc. Milevitanum « Placuit, inquit, ut secundum evangelicam et apostolicam disciplinam, neque dimissus ab uxore, neque dimissa a marito » alteri coniugatur; sed ita maneant, aut sibimet reconcilientur (143). » Quo canone, ut patet, alludunt concilii Patres ad

(140) Cap. XLVI. ed. Rigalt.

(141) Apolog. I. n. 13. ed. Maran; in quem loc. Cf. eiusdem editoris notam, qua ostendit loqui hic S. Martyrem de secundis nuptiis, quas quispiam contraheret vivente adhuc priori coniuge, prout mittebant leges humanae, ipse autem damnat iuxta doctrinam christianam adulterii. Hanc eandem interpretationem probavit Theod. Otto secus ac contenderet Braunius, qui hunc locum exposuit de polygamia successiva; ita etiam cum Marano hunc textum exposuere Thirbius et Ritterus. Cf. *S. Iustini opera*, ed. I. C. Th. Otto ed. 2. Ienae 1847. tom. primi part. I. pag. 58.

(142) In *Octavio*, n. 51. apud Galland. *Bibl. patr.* tom. II. p. 599.

(143) Conc. Milevit. II. cap. 7. et in codice Canon. Eccles. Afric. can. CII. apud Harduin. *Acta concil.* tom. I. col. 915.

leges imperiales, a quibus, ut diximus, iteratae nuptiae post repudium permittebantur. S. Ambrosius « Non licet tibi, uxore » vivente, uxorem ducere. Nam et aliam quaerere, cum habeas » tuam, crimen est adulterii (144). » Eadem repetit S. Hieronymus expendens Christi verba apud Matth. XIX. *Quicumque* etc. « Ubi cumque est igitur fornicatio et fornicationis suspicio, » libere uxor dimittitur. Et quia poterat accidere, ut aliquis » calumniam faceret innocenti, et ob secundam copulam nuptiarum, veteri crimen impingeret, sic priorem dimittere » iubetur uxorem, ut secundam, prima vivente, non habeat (145). »

Idem docet S. Augustinus dum ait receptum esse « in Ecclesia Christi... ut nec sterilem coniugum fas sit relinquere, ut » alia foecunda ducatur. Quod si quisquam fecerit, non lege » huius saeculi, ubi interveniente repudio sine crimine conceditur cum aliis alia copulare connubia;... sed lege Evangelii » reus est adulterii; sicut etiam illa si alteri nupserit. Usque » adeo manent inter se viventes semel inita iura nuptiarum, ut » potius sint inter se coniuges, qui ab alterutro separati sunt, » quam cum his, quibus aliis adhaeserunt. Cum aliis quippe » adulteri non essent, nisi ad alterutrum coniuges permanent (146). »

Nec non Innocentius I. qui scribit: « De his requisivit dilectio tua, qui interveniente repudio, alii se matrimonio copulant. Quos in utraque parte adulteros esse manifestum est. » Qui vero vel uxore vivente, quamvis dissociatum videatur esse coniugium, ad aliam copulam festinarunt, neque possunt » adulteri non videri. » In cuius rei confirmationem adducit verba Christi Domini ex Matth. XIX. 9. (147). » Quia, ut alibi subdit « fide catholica suffragante... conventum secundae » mulieris, priore superstite nec divortio eiecta, nullo pacto posse » esse legitimum (148). »

(144) Lib. I. De Abraham c. VII. ed. Maur. tom. I. col. 502.

(145) *Comment. in Matth.* c. XIX. ed. Vallars, tom. VII. col. 146.

(146) *De nupt. et concup.* lib. I. cap. X. n. 11. ed. Maur.

(147) Epist. IV. ad Exuper. c. 6. apud Constant col. 794.

(148) Epist. 9. XXXVI. ad Probum. Ibid. col. 910.

Quapropter filium traditionis christianae insecuti Romani pontifices eiusdem custodes ac vindices, nunquam passi sunt polygamiam impune inter christianos induci, sed eam tanquam legi evangelicae et apostolicae contrariam semper execrati sunt. Nam Nicolaus I. ad Consulta Bulgarorum: « Duas, inquit, » tempore uno habere uxores nec ipsa origo humanae conditionis admittit, nec lex christianorum ulla permittit (149). » Et Innocentius III. declaravit, plures simul retinere uxores *absonum esse, et inimicum fidei christianae* (150). Idem iam declaraverat Alexander III. Innocentii praedecessor, decernens, eum, qui postquam cum una contraxit per verba de praesenti, aliam ducit: « etiamsi cum ista copulam habuerit, ab illa tamen debere separari (151). » Tandem concilium Tridentinum tum adversus Lutherum qui profitebatur, se « polygamiae consuetudinem nec introducere velle, nec improbare, posse quia » Patrum exempla *adhuc libera sunt* (152), » tum adversus anabaptistas, Lutheranorum propaginem, hunc canonem tulit: « Si quis dixerit licere christianis plures simul habere uxores, » et hoc nulla lege divina esse prohibitum, anath. sit (153). »

Ad haec omnia accedit quod in Ecclesia christiana matrimonium semper habitum fuerit, prout ostendimus, uti sacramentum a Christo Domino institutum, quod esset signum ac symbolum unionis Verbi cum humanitate, ac Christi cum Ecclesia

(149) Cap. 31.

(150) In cap. *Gaudemus* 8. *De divortiiis*. Loquitur autem pontifex de paganis, qui cum plures in infidelitate uxores duxerint, ad religionem christianam convertuntur, quos ait non posse ductas uxores retinere post conversionem, iuxta paganum institutum *religioni christianae inimicum*.

(151) Cap. *Licet etc.* 3. *De sponsa duorum*.

(152) Comment. in cap. XVI. Genes. Atque hic obiter observandum, quid valeant Biblia privato sensu intellecta; Calvinus in commentario ad hoc ipsum caput Geneseos Abraham veluti reum, ut vidimus, legis naturae iurisque divini violati traducit; contra vero Lutherus ex eodem capite infert polygamiam adhuc liberam esse. Ita inter se cohaerebant isti evangelicae reformationis duces.

(153) Sess. 24. can. 2.

sua, quam sibi ceu sponsam coniunxit. Iam vero Christus non nisi unicam habuit et habet sponsam, quam acquisivit sanguine suo; ergo hoc ipso patet, in Ecclesia non nisi monogamiam licitam ac legitimam haberi potuisse. Quare inauditum in Ecclesia christiana est unum virum plures simul potuisse uxores habere. Exinde ortum illud scandalum, quod universus orbis christianus exhorruit, cum accepit datam a Lutheranis permissionem Philippo, Lantgravio Hassiae, digamiam consecrandi (154):

Adeo vero ab hac polygamia simultanea aliena semper extitit Ecclesia, ut neque legitima habuerit connubia, quae post primam uxorem celebraverint infideles. Quoties proinde contigit, ut aliquis ipsorum ad religionem christianam converteretur, toties exegit, veluti conditionem sine qua non conferretur ei baptisma, ut prius valediceret omnibus uxoribus, quas post primam duxisset. Cur enim vero? Nisi quia Ecclesia nunquam ut legitimas uxores eas habet mulieres, quae post primam ducuntur. Etenim ipsi etiam infideles lege divina tenentur adeoque, quidquid censendum sit de naturae lege, aut de iure divino ante Evangelium, cum certum sit ex lege evangelica omnino abolitam, ac prorsus prohibitam fuisse polygamiam, profecto nec ipsi infideles absque piaculo iam possunt plures ducere uxores. Quocirca etsi ex ignorantia hac in consuetudine aliquo modo excusari possint, cum nondum eis lex evangelica promulgata est, tamen cum ipsis evangelium est perspectum, eo ipso plures uxores retinere non possunt, adeoque coguntur eas deserere cum religionem christianam profitentur, ut pluries declaratum est a Romanis pontificibus (155).

Haec autem, quae diximus, ostendunt, polygamiam simultaneam ita vetitam esse, ut neque plures simul uxores haberi possint, neque altera duci post repudium sive alterius sive plurium aliarum uxorum. De prima polygamiae specie vix quaestio esse

(154) Cf. Bossuet *Histoire des variations*, liv. VI. a n. I. ad. X.

(155) Cuius rei in superiori libro plura Rom. pontificum. ac Rom. congregationum decreta dedimus.

potest, cum casus iste vix aut ne vix quidem vel inter ipsos protestantes, multo vero minus inter catholicos locum habeat; ast non est adeo insolens polygamiae species altera, ut ab initio diximus, quin imo passim recepta est ab illis omnibus, penes quos obtinet lex civilis de divortio, qua etiam datur facultas alteram ducendi uxorem, simul ac divortium a priore legitimum declaratur (156).

Porro si post civile divortium alia ducatur uxor, absque dubio polygamiae reatus inducitur damnatus a lege evangelica et apostolica atque a constanti traditione et sensu Ecclesiae. Si enim rite expendantur, quae ex evangelio, ex Apostolo, ex Patribus, conciliis Romanisque pontificibus adduximus documenta, patebit, ea omnia magis directe hanc secundae speciei polygamiam respicere. Constanter enim fere loquuntur de iis, qui relicta aut abiecta priori uxore alteram duxerint. Quocirca omnes istiusmodi ulteriores nuptiae totidem sunt adulterii crimina, utpote in ita cum impedimento dirimente *ligaminis*, adeoque nullius valoris.

Quod vero speciatim attinet ad Mormonitas, cum se christianos profiteantur, eo quod credant in evangelium et in Ecclesiam primitivam, in pastores et doctores, saltem ut ipsi affirmant (157),

(156) De Anglia res est explorata, post quam divortium concessum est.

(157) Sane Iosephus Smith, auctor sectae, inter articulos, quibus Mormonicae fidei professionem exhibet, primo loco posuit: *Nos credimus in Deum Patrem, et in Filium eius Iesum Christum et in Spiritum Sanctum.* — Deinde vero art. 5. « *Nos credimus haec divinitus esse imposita ab Evangelio: 1. Fidem in Dominum* » *Iesum Christum. 2. Poenitentiam. 3. Baptisma per immersionem in remissionem peccatorum.* Art. 6. *Nos credimus in eandem constitutionem quae extitit in primitiva Ecclesia, id est apostolos, prophetas, pastores, doctores, evangelistas.* » Art. 8. *Nos credimus Biblia esse verbum Dei... prout et credimus librum Mormonis esse verbum Dei.* Nos credimus quidquid Deus revelavit, et quidquid modo revelat, credimusque eum alia plura esse revelaturum multi momenti, quae ad Dei regnum pertinent. Credimus fore ut Israel literaliter congregetur, decemque tribus instaurentur, et Sion in hac regione (nempe in America septentrionali) aedificetur, et Christus personaliter in terra regnet. Ius nobis asserimus adorandi omnipotentem Deum iuxta nostram conscientiam, idemque privilegium omnibus concedimus quidquid, et quomodo ac ubicum-